

Trends

Het Amerika van Bush II en het “nieuwe wereldland”

AMID FALJAOUI

George BUSH, de winnaar van de voorbije Amerikaanse presidentsverkiezingen, staat voor enorme economische problemen. Hij moet niet enkel het begrotingstekort terugdringen en het spaarvolume van zijn medeburgers opkrikken, maar bovendien moet hij ervoor zorgen dat zijn land voor zijn energiebehoeften minder afhankelijk wordt van de aardolie uit de Perzische Golf.

“Amerika is veranderd, maar wij zien het nog altijd door de bril van gisteren”. Zo luidt de openingszin van het recentste boek van de bekende Franse econoom Alain MINC. Voor hem ondergaan de Verenigde Staten een gedaanteverwisseling. Gisteren waren ze nog de nummer één van de westerse landen, vandaag worden ze het enige ‘wereldland’: ze realiseren momenteel op hun grondgebied het syncretisme van de hele planeet. Als wereldland, bouwen ze een laboratorium waar de collectieve waarden van morgen onder

elkaar worden bedacht, terwijl het nieuwe of oude Europa de diepvries vormt van de westerse waarden. Met deze enkele woorden legt Alain MINC als het ware uit dat de herverkiezing van BUSH als president van de Verenigde Staten maar een randverschijnsel vormt en dat de basisbeweging er is. Maar als Europeanen zijn we zo verblind dat we deze veranderingen niet zien aankomen. De meest flagrante heeft betrekking op de demografie. Door de immigratie vanuit alle hoeken van de wereld zal de ‘nieuwe wereld’ een ‘andere wereld’ worden. Morgen zullen de economische, politieke en media-elites worden gekoloniseerd door de Amerikanen. Maar met Indiërs in plaats van joden, Chinezen in plaats van protestantse bourgeoisie en Latino’s in plaats van Ierse katholieken. Alain MINC vraagt zich af hoe in die omstandigheden Amerika in Europa nog zijn *alma mater* kan zien? Zal een Amerikaanse president van Chinese afkomst de wereld, in

het bijzonder Europa, met dezelfde ogen bekijken als een Kennedy? Alain MINC heeft zijn twijfels. Om zijn stelling te bewijzen dat de Verenigde Staten het ‘wereldland’ zijn geworden, haalt hij enkele cijfers aan. In een halve eeuw is het aantal buitenlandse studenten in de VS vermenigvuldigd met 17. Tegenwoordig zijn ze met 600 000. De helft daarvan is van Aziatische afkomst, met op kop de Chinezen en Indiërs. Het gewicht van die laatsten neemt trouwens voortdurend toe: “een derde van de wetenschappelijke doctoraten gaat naar de buitenlanders, vooral Aziaten, en voor wiskunde en informatica loopt dat zelfs op tot de helft. Je moet alleen maar eens de laboratoria van Motorola en Intel bezoeken om het fenomeen onder ogen te zien: een jonge wasp (*white anglo-saxon protestant*) kom je daar niet gauw tegen. De pientere jonge universitaires uit Azië staan immers niet afkerig tegenover het Amerikaanse technologische paradijs: zo keert nauwe-

lijks 14 % van de Chinese studenten na hun opleiding naar hun vaderland terug (tegenover 50 % voor de Fransen of Duitsers, die tien keer minder talrijk zijn)". Einde citaat maar niet het einde van zijn redenering. Wat zal immers het effect zijn op twintig jaar van een dergelijke wegwals? Zoals Alain MINC opmerkt, zullen de beste buitenlandse studenten, in het bijzonder de Chinezen en Indiërs, zich in de Verenigde Staten integreren. De anderen, die aan de aantrekkingskracht van de VS kunnen weerstaan, zullen in hun eigen land leidinggevende functies uitoefenen. Zolang dat fenomeen zich zou beperken tot de wetenschappelijke disciplines, zou dat uiteraard nog niet zo erg zijn. Maar weldra gaat het met de *Business Schools* dezelfde weg op. Ze zullen de leiders van morgen leveren en het 'old boys network' zal zijn werk doen, maar dit keer met de Chinese, Indische of Koreaanse bedrijfsleiders die het over die goeie oude tijd op de Amerikaanse campus zullen hebben. Het Britse keizerrijk slaagde erin de knapste leden van de Commonwealth in Oxford of Cambridge op te leiden, maar de Verenigde Staten zullen dat op grotere schaal doen. De VS zullen een deel van de beste studenten voor zichzelf houden en de anderen zullen de belangrijkste spelers in de wereld van morgen adviseren.

ENERGIEBELEID

Maar dat is het Amerika van morgen. In afwachting moet de Regering-Bush het hoofd bieden aan enkele belangrijke uitdagingen. De eerste is volgens

Alexandre ADLER, deskundige op het gebied van de geopolitiek, het energiebeleid van de Verenigde Staten. De exponentiële groei van China en Azië zal te veel druk uitoefenen op de vraag naar olie. Amerika weet dat maar al te goed en heeft, volgens Alexandre ADLER, zopas een geheime overeenkomst met Peking afgesloten. Volksrepubliek China verbindt zich ertoe geen ernstig nucleair programma op te zetten en, als tegenprestatie, hebben de Verenigde Staten zich bereid verklaard om China een twintigtal centrales te leveren die aan de Drie Koven stuwdam zullen worden geplaatst om de nodige elektriciteit te leveren. ADLER voegt er nog aan toe dat de grote ommekeer met Rusland al heeft plaatsgevonden, ook al zal die trager in de praktijk tot uiting komen: "Amerika heeft gezorgd voor het energiehuis van het Russische Verre Oosten en Japan, zodat Tokio niet afhankelijk is van de olie uit de Perzische Golf. Amerika maakt zich klaar om op grote schaal Russisch vloeibaar gas in te voeren. Van Bakoe tot Kazachstan zijn Anglo-amerikaanse consortiums al druk in de weer om olieraffinaderijen te bouwen die nooit zonder Rusland tot stand zullen komen". Maar dat vormen alleen de eerste twee luiken van het nieuwe energiebeleid van Bush II. Amerika gaat nog meer investeren in waterstoftechnologie om de vraag naar olie in te dijken. Dat alles zal niet zonder gevolg zijn voor de toekomst. Alexandre ADLER ziet drie gevolgen van dat nieuwe energiebeleid. Ten eerste, zullen de industrielanden – en in de eerste plaats de VS – minder afhanke-

lijk worden van olie uit het Midden-Oosten, meer bepaald Saoedi-Arabië. Ten tweede, zal de koers van het olievat beter onder controle kunnen worden gehouden en pieken worden vermeden. Ten derde, zal de impact van de autocultuur in de Verenigde Staten afnemen, meer bepaald van de bekende SUV (sport utilities vehicles), de 4 x 4 die zoveel energie opsorpen en waarop de Amerikanen zo tuk zijn.

DALENDE DOLLARKOERS

Een andere uitdaging betreft het herstel van de handelsbalans van de Verenigde Staten die een enorm tekort vertoont. De lagere dollarkoers zal waarschijnlijk gedeeltelijk voor dat herstel zorgen. Onze uitvoerders krijgen daardoor sowieso problemen, want die daling van de dollar betekent een stijging van de euro. Op het ogenblik dat we deze lijnen neerpennen, had de euro de grens van 1,30 dollar bereikt. Tot grote wanhoop van Jean-Claude TRICHET, de voorzitter van de Europese centrale bank, die sindsdien van toon is veranderd. Voordien verklaarde hij dat hij niet heel tevreden was met de koers van de euro in vergelijking met de dollar. Maar toen de grens van 1,30 dollar was bereikt, nam hij meteen een harder standpunt in en verhulde nauwelijks dat hij niet zou aarzelen om in te grijpen op de wisselmarkt. Althans, indien de Europese munteenheid hoge toppen blijft scheren. Zelfs al zakt de euro op een bepaald ogenblik weer onder de grens van 1,30 dollar, denken de meeste valutamakelaars dat dat maar een tijdelijk fenomeen zou

zijn vooraleer hij weer gaat stijgen. Wat motiveert die visie van een stijgende euro? Ten eerste, de wil van de Verenigde Staten om de dollar verder te laten zakken. Met een zwakke dollar kan de Regering-Bush automatisch haar handelstekort beperken. Daarom denken de meeste specialisten dat de dollar nog met 10 à 15 % gaat zakken. Ten tweede, zitten de Verenigde Staten in een moeilijke situatie: enorme tekorten, een spaarniveau van bijna nul en Amerikaanse gezinnen met hoogoplopende schulden. Kortom, alle ingrediënten om de dollar te laten blijven zakken. Het probleem is dat telkens wanneer de dollar een duik neemt, de euro dat moet incasieren en de hoogte inschiet. In die strijd tussen dollar en euro, heeft Europa wellicht het meest te verliezen. Aanvankelijk is het dan inderdaad een troost dat de hoge euro de oliefactuur verzacht. Maar dat is winst op korte termijn. Op langere termijn wordt de concurrentiekracht van de Europese producten bedreigd.

Een nieuwe versnelde beweging van delokaliseringen – en dus verlies van jobs in Europa – valt niet uit te sluiten. Door zo met vuur te spelen, d.w.z. met de dollar, bewijst de Regering-Bush dat niets telt, behalve het belang van de Verenigde Staten. Maar is dat echt zo verwonderlijk? Een Amerikaanse minister van Financiën zei al 40 jaar geleden: “de dollar is onze munt maar uw probleem!”.

STRAKKE BEGROTING

Nog een uitdaging van Bush II bestaat erin om opnieuw de begrotingsoverschotten van de euforische jaren 1998-2001 te halen. Zo kan hij zijn belofte nakomen om het begrotingstekort met de helft te verminderen. Er is een kolossaal begrotingstekort van 412 miljard dollar. De Verenigde Staten kunnen dat tekort onmogelijk zelf financieren, want de Amerikaanse consumenten zitten tot over hun oren in de schulden. Om dat tekort te

financieren, doet de Amerikaanse overheid een beroep op het spaargeld van de buitenlanders via obligaties van de Amerikaanse staat. Het probleem is dat die buitenlandse spaarders tegenwoordig vooral Japanners en Chinezen zijn. Sommigen zullen zeggen dat China geen keuze heeft. Het is tenslotte in zijn belang, want het financiert op die manier zijn voornaamste klant. China is zowat de dealer en de Verenigde Staten de junkies. De dealer financiert zijn aan schuld verslaafde gebruiker, maar krijgt in ruil staatsobligaties.

Dat klopt allemaal. Maar de nieuwe Amerikaanse president zal niet altijd op het begrip van de Chinezen kunnen rekenen, vooral niet als hij de onafhankelijkheid van Taiwan blijft verdedigen. De Chinezen zouden hem op dat ogenblik wel eens kunnen wijzen op het bedrag van zijn begrotingstekort. In het Amerika van Bush II zijn de machtsverhoudingen veranderd.¶

EEN OPVOLGER VOOR ALAN GREENSPAN

De opvolging van Alan GREENSPAN is nog een andere uitdaging. De man die sinds 1987 voorzitter is van de Amerikaanse centrale bank, wenst immers op 31 januari 2006 met pensioen te gaan. Op 78-jarige leeftijd zal hij zich meer dan verdienstelijk gemaakt hebben in zijn functie en zijn officiële titel van ‘machtigste man van de planeet’ hebben verdiend. Hij beslist immers hoe hoog de Amerikaanse intrestvoeten staan en vormt dan ook een sleutelfiguur in de financiële wereld. Daarom wordt het voor George BUSH een moeilijke klus om hem te vervangen. De nieuwe huurder van het Witte Huis kan zich namelijk niet veroorloven een rasechte universitair of een wisselagent van Wall Street zonder ervaring in Washington te selecteren. Om in zijn functie te slagen, moet de toekomstige baas van de FED (federal reserve bank) niet alleen een autoriteit zijn op het monetaire gebied, maar ook kalm en diplomatisch blijven met de parlementsleden in Washington, vooral in crisisperiodes. Het is een functie voor iemand met karakter wanneer je de inflatie wilt bestrijden zonder de congres- en regeringsleden te veel tegen zich in het harnas te jagen ...